

โบว์ลิ่งในสวน

received 17 OCT 2019 revised 20 AUG 2020 accepted 25 AUG 2020

อุดม ฉิมภักดี

รองศาสตราจารย์สาขาวิชาประติมากรรม

ภาควิชาทัศนศิลป์

คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

โบว์ลิ่งในสวน (Bowling in the garden) เป็นผลงานการวิจัยสร้างสรรค์ศิลปะเชิงปฏิสัมพันธ์ (Relational Art) หรือสุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่อง (Relational Aesthetics) ที่ได้นำกระบวนการสร้างชิ้นใหม่ในการเล่นที่ไม่กำหนดกฎเกณฑ์ดังเช่นกีฬา แต่กฎเกณฑ์ถูกกำหนดร่วมกันระหว่างผู้วิจัยสร้างสรรค์และผู้เข้าชมผลงานในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดประสบการณ์ (Experiences) ความสนุกสนาน (Joyfulness) และมิตรภาพ (Cordiality) ความสัมพันธ์กันของผู้คนในสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงมากขึ้น เนื่องจากใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ กิจกรรมการใช้ชีวิตในที่โล่งแจ้งมักไม่เป็นที่นิยมของคนในยุคปัจจุบัน กิจกรรมที่ใช้ลูกโบว์ลิ่งเป็นสื่อกลางของการสร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์มีรูปแบบเรียบง่าย กตिकाไม่ซับซ้อนโดยกลุ่มผู้มีส่วนร่วมสามารถกำหนดกติกาขึ้นมาเอง เป้าหมายของการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้มีส่วนร่วมงานศิลปะตลอดจนกติกาที่แปรผันไปตามกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมจะเป็นส่วนหนึ่งของผลงานตามเจตจำนงของการมีส่วนร่วมในงานศิลปะสร้างสรรค์

การสร้างผลงานศิลปะการมีส่วนร่วม (Interactive art) ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้สร้างผลงานผสมผสานกับการมีส่วนร่วมของผู้ชมกับผลงาน ผู้ชมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในผลงานของผู้วิจัยโดยสามารถเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีโบว์ลิ่งในสวนเป็นสื่อเชื่อม เพื่อให้เกิดประเด็นของการสนทนากันซึ่งส่งผลต่อสุขภาพจิต สุขภาพกาย มีความแข็งแรง และผ่อนคลายจากความเหนื่อยล้าจากงานประจำหรือกิจการงานหลักในชีวิตประจำวัน

ในโลกของการข้ามศาสตร์ระหว่างศิลปะและการกีฬา คือ การหลอมรวมละลายพรมแดนของสองศาสตร์ที่แตกต่างกันในบริบทของการนำมาใช้สังคม ก่อให้เกิดประโยชน์ภาพรวมเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีเมตตา กรุณา รู้รักสามัคคีกันของคนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้น และผู้ชมที่มีความสนใจเข้าร่วมในงานกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นของศิลปะร่วมสมัยแขนงใหม่ที่เรียกว่า สุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่อง (Relational Aesthetics) หรือ สุนทรียศาสตร์เชิงปฏิสัมพันธ์ (Relational Art)

ความงดงามของความรู้สึกของผู้เข้าร่วมกิจกรรมโบว์ลิ่งในสวน (Bowling in the garden) ได้ทิ้งร่องรอย
ของความรู้สึกบนใบหน้าและอากัปกิริยา โดยคนที่มาร่วมกิจกรรมจะต้อง “สร้างความหมาย” และ “ตีความ”
ศิลปะด้วยตัวของเขาเอง

คำสำคัญ: โบว์ลิ่งในสวน, ศิลปะการมีส่วนร่วม, สุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่อง, สุนทรียศาสตร์เชิงปฏิสัมพันธ์

Bowling in the garden

Udom Chimpukdee

Associate Professor, Division of Sculpture

Department of Visual Art,

Faculty of Fine Arts, Chiang Mai University

Abstract

Bowling in the garden is the result of research on creating interactive art or Relational art/ Relational Aesthetics that has brought a new process into games that do not have a set of pre-defined rules such as in sports. The rules are defined jointly between the creative researcher and the visitors of the work in each group for the experiences, joyfulness, and cordiality. The Relationship of people in today's society is changing because of technology in this digital era, with people spending most of the time with electronic gadgets, being engaged with online presence, primarily online media. Hence, outdoor activities are becoming increasingly uncommon in today's society. The bowling ball is a simple activity used as a medium to forge friendship and relationship. The rules are not complicated and most of the participants can come up with their own rules. The goal is to encourage participation. The arbitrary rules that vary according to the group of participants are part of the work in accordance with the objective of participation in creative art.

The Creative researcher creates the work together with the participants of the interactive art. The visitors are able to participate in the work through the interaction with the bowling and garden as medium. This creates a conversation which contributes to a healthy mind, body and relieve participants from fatigue accumulated from routine work or main work in daily life.

The Merging point between two different sciences in the context of application in society is the intersecting world between the arts and sports. This results in an overall benefit of

generosity, compassion, and love for unity among the participants in the organized activities and the audience that is interested in participating in the activities of the new branch of contemporary art called “related aesthetics or interacting aesthetics”.

The Beauty of the work is seen in the joy of the participants in the ‘Bowling in the garden’ found on their facial expressions and through the gestures in which the participants must “create meaning” and “interpret” the art by him/herself. The artwork is experienced and the meaning is acquired at the end of the participation in the activity.

Keywords: Bowling in the garden, Interactive Art, Relational Aesthetics, Relational Art

ความสำคัญของการสร้างสรรค์

ในสังคมปัจจุบันที่ประชากรโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากจำนวนห้าพันล้านคนเป็นเจ็ดพันล้านคน ในปัจจุบัน ปัญหาต่าง ๆ ก็มี เช่น ปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชนที่มีผลต่อสังคม สุขภาพอ่อนแอที่เกิดจากขาดการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ความเครียดจากการทำงาน เศรษฐกิจที่บีบรัด มลพิษทางสภาพแวดล้อม ทั้งอุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย ภัยแล้ง และยาเสพติด ฯลฯ กิจกรรมของมนุษย์ยุคนี้จัดว่าเป็นยุคเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ก้าวหน้ากว่ายุคไหน ๆ โลกเสมือนจริงที่มีกิจกรรมหลายอย่างผ่านสังคมออนไลน์ คนในยุคนี้จึงขาดการเสวนาพูดคุยแบบตัวต่อตัวมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน ปัญหาการสื่อสารและทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยตรงจึงส่งผลต่อทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ฉะนั้น ผลงานศิลปกรรมการมีส่วนร่วมชุดนี้จึงมีลักษณะการผสมผสานการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ การได้เล่นอยู่ในบรรยากาศที่มีอากาศบริสุทธิ์ของธรรมชาติ มีการพูดคุยระหว่างการละเล่นที่เต็มไปด้วยมิตรภาพของศิลปะและเกมกีฬาผสมผสานกับการมีส่วนร่วมของศิลปะแขนงใหม่ที่เรียกว่า “สุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่องหรือสุนทรียศาสตร์เชิงปฏิสัมพันธ์”

แนวความคิดของการสร้างสรรค์

มิตรภาพและความสัมพันธ์กันของผู้คนในสังคมปัจจุบันเริ่มเปลี่ยนแปลงมากขึ้น เนื่องจากใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ กิจกรรมการใช้ชีวิตในที่โล่งแจ้งมักไม่เป็นที่นิยมของคนในยุคปัจจุบัน

กิจกรรมที่ใช้ลูกโบว์ลิงเป็นสื่อกลางของการสร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์มีรูปแบบเรียบง่าย กติกาไม่ซับซ้อน โดยกลุ่มผู้มีส่วนร่วมสามารถกำหนดกติกาขึ้นมาเอง เป้าหมายของการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้มีส่วนร่วมงานศิลปะตลอดจนกติกาที่แปรผันไปตามกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมจะเป็นส่วนหนึ่งของผลงานตามเจตจำนงของการมีส่วนร่วมในงานศิลปะสร้างสรรค์

เป้าหมายของการสร้างสรรค์

1. เพื่อทำการค้นคว้าจากเกมกีฬาบางชนิดและศิลปะร่วมสมัยแขนงใหม่ที่เรียกว่า สุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่องหรือสุนทรียศาสตร์เชิงปฏิสัมพันธ์ (Relational art) ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกของคนในสังคมที่มีต่อสุขภาพกายและจิตใจที่แข็งแรงสมบูรณ์
2. เพื่อสร้างงานศิลปะร่วมสมัยสุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่องในสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นธรรมชาติ
3. เพื่อศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมที่สร้างมิตรภาพของผู้ร่วมกิจกรรม
4. เพื่อทดลองใช้พื้นที่ว่างและมุมมองใหม่ในงานศิลปะร่วมสมัย

ขอบเขตของการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการมีส่วนร่วม (Interactive art) ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้สร้างผลงานผสมผสานกับการมีส่วนร่วมของผู้ชมกับผลงาน ผู้ชมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในผลงานของข้าพเจ้าโดยสามารถเข้ามาเล่นเกมสร้างสรรค์เพื่อให้สุขภาพกายมีความแข็งแรงสุขภาพจิตมีสมาธิและผ่อนคลาย

ในโลกของศิลปะการข้ามศาสตร์ระหว่างการศึกษาและศิลปะ คือ การหลอมรวมละลายพรมแดนของสองศาสตร์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในภาพรวมต่อชุมชนและผู้ชมที่มีความสนใจเข้าร่วมในงานกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นของศิลปะแขนงใหม่ที่เรียกว่า “สุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่องหรือสุนทรียศาสตร์เชิงปฏิสัมพันธ์” (Relational art)

ผลสำเร็จที่คาดว่าจะได้รับในโครงการ

1. เกิดผลงานแนวสุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่องหรือสุนทรียศาสตร์เชิงปฏิสัมพันธ์ ที่มีเป้าหมายสร้างจิตสำนึกของผู้คนในสังคมเกี่ยวกับสุขภาพกายและสุขภาพจิต
2. นำผลงานศิลปะเกี่ยวเนื่องหรือสุนทรียศาสตร์เชิงปฏิสัมพันธ์ (Relational art) ที่ได้จากโครงการและเผยแพร่สู่สาธารณชนโดยการเชิญผู้ชมมาเล่นและมีส่วนร่วมในผลงาน
3. นำองค์ความรู้ที่ได้เป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมที่สร้างมิตรภาพของผู้คนในสังคมในปัจจุบัน
4. ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ของการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย

งานศิลปะร่วมสมัยที่ให้แรงบันดาลใจ

โบว์ลิงในสวน (Bowling in the garden) เป็นการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะแนว “สุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่องหรือสุนทรียศาสตร์เชิงปฏิสัมพันธ์” (Relational Aesthetics) และศิลปะการมีส่วนร่วม (Interactive art) ที่เน้นกิจกรรมและการมีส่วนร่วมของผู้มาชมผลงาน แรงบันดาลใจจากการเห็นวัสดุที่ร้านขายของเก่า ย่านอำเภอหาดง จังหวัดเชียงใหม่และเกิดกระบวนการทดลอง โดยนำวัสดุมาทดลองขีดเขียน กลิ้งลงบนพื้นหญ้าที่มะกอกอาร์ตสเปซ (Makok Art Space) ลูกโบว์ลิ่งกลม ๆ ต้องกลิ้งไปตามแรงเหวี่ยงของกำลังแขน การกำหนดระยะใกล้ไกล ขึ้นอยู่ที่น้ำหนักของลูกโบว์ลิ่งและแรงเหวี่ยงออกไปตามแรงของข้าพเจ้า การทำซ้ำ ๆ โยนไปโยนมาแล้วกำหนดทิศทางกลิ้งไหลไปตามพื้นหญ้าที่มีระดับความราบเรียบที่แตกต่างกัน ทำให้ลูกโบว์ลิ่งมีทิศทางซึ่งยากต่อการควบคุม หลังจากนั้นลองสร้างวงกลมบนพื้นหญ้าด้วยปูนขาวสามวง สามขนาด ให้เป็นเป้าของลูกโบว์ลิ่ง

สุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่อง (Relational Aesthetics)

ฤกษ์ฤทธิ์ ตีระวนิช เป็นศิลปินไทยแนวคอนเซ็ปชวล (Conceptual) ที่สร้างชื่อเสียงได้ในเวทีระดับโลก เขาเป็นชาวไทยคนแรกที่ได้รับรางวัล Hugo Boss Prize ของพิพิธภัณฑ์กุกเกนไฮม์ (Guggenheim Museum) เมื่อปี ค.ศ. 2004 งานศิลปะของเขามักจะเกี่ยวข้องกับ “เวลา” ซึ่งเป็นการทำลายเส้นแบ่งระหว่างชีวิตและศิลปะ โดยเน้นกระบวนการให้คนดูมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น วงการศิลปะเรียกงานของเขาว่าเป็น “สุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่องหรือสุนทรียศาสตร์เชิงปฏิสัมพันธ์” (Relational Aesthetics) เป็นลัทธิศิลปะแขนงใหม่ (The new “ism”) เช่นเดียวกับลัทธิศิลปะต่าง ๆ ที่มีมาก่อนหน้า เช่น ลัทธิอิมเพรสชันนิสม์ ฯลฯ (Mullikamas 2018)

ฤกษ์ฤทธิ์ ตีระวนิช (Mullikamas 2018) ได้ขยายความหมาย “Relational art” ว่าเกิดการปะติดปะต่อมาจากเรื่องของ Conceptual art (ศิลปะแนวความคิด) โดยเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง “ศิลปะ” และ “คนที่มาดูงานศิลปะ” เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนดูกับคนดูในพื้นที่ของศิลปะที่ได้ถูกกำหนดขึ้น ในประเด็นที่ว่าเวลาที่เราดูงานศิลปะ เรากำลังใช้เวลาอยู่กับพื้นที่ซึ่งเราไม่ได้อยู่คนเดียว มันเหมือนเป็นกิจกรรมระหว่างศิลปินและผู้ชมที่มาอยู่รวมกันในพื้นที่ ๆ หนึ่ง ซึ่งก็หมายความว่าชีวิตที่อยู่รอบ ๆ งานศิลปะนั่นเอง เป็นเรื่องของสื่อและความสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์ คนที่อยู่ในงานก็คือส่วนหนึ่งของงาน เป็นตัวงานที่ร่วมจัดแสดงอยู่ด้วยกัน

ฤกษ์ฤทธิ์ ตีระวนิช (Mullikamas 2018) กล่าวว่า Relational Art คือ ช่วงเวลา หรือ Moment ที่ทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและกำลังดำเนินไป มันไม่ใช่เรื่องใหม่ที่เข้าใจยากหรอก มันเป็นเรื่องที่ธรรมดาและธรรมดาดี ๆ ยิ่งสำหรับเมืองไทยด้วยแล้วมันยิ่งง่าย เพราะเป็นสิ่งที่เรากินเราอยู่และใช้ชีวิตกับมันทุกวัน คนไทยเราอยู่ร่วมกัน ทำอะไรร่วมกัน เป็นเพื่อน เป็นพี่ เป็นน้อง มันอยู่ในเชื้อสายในจิตวิญญาณของเรา เราไม่ต้องพยายามเข้าใจมันก็ได้ ประเด็นสำคัญอยู่ที่เราต้องสร้างความหมายให้กับตัวเราเอง เพราะถึงศิลปินจะมีจุดมุ่งหมายหรือมีประเด็นอะไรที่ได้คิดไว้หมดแล้ว แต่สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ คนที่มาดูงานจะต้อง “สร้างความหมาย” และ “ตีความ” ศิลปะด้วยตัวของเขาเอง

Relational Art เกิดจากกิจกรรมที่ถูกกำหนดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่งโดยศิลปินให้ผู้ดูงานศิลปะเข้ามามีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์โดยมีเป้าหมายในการสร้างจิตสำนึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และถอดรหัสความรู้สึกด้วยตนเอง

ศิลปะการมีส่วนร่วม (Interactive Art)

สมพร รอดบุญ (Rodbun 2018) กล่าวว่า ศิลปะกับปฏิสัมพันธ์จากผู้ดูงาน มีปรากฏในยุโรปช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ประจักษ์ได้ในผลงานของ มาร์เซล ดูว์ช็อง (Marcel Duchamp) ที่มีชื่อว่า “Rotary Glass Plates” เป็นงานที่ผลิตขึ้นในช่วงศตวรรษของปี ค.ศ. 1920 ซึ่งผู้ดูงานจะต้องมีส่วนร่วมในการทำให้งานเกิดการเคลื่อนไหวในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1960 และ 1970 ศิลปะ Interactive art เป็นศิลปะที่สลายขอบเขตของพื้นที่และเวลาระหว่างศิลปิน งานศิลปะ และผู้ดูศิลปะในแนวนี้น หากปราศจากปฏิสัมพันธ์ของผู้ดูก็จะเป็นเพียงงานติดตั้งไว้เพื่อแสดงและให้ชมเท่านั้น

ศิลปะการมีส่วนร่วม (Interactive Art) เป็นการตั้งใจของศิลปินที่จะให้ผู้ดูงานเป็นส่วนหนึ่งในผลงาน ผู้ดูมีความเป็นอิสระในการกระทำหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ บนพื้นฐานการวางกติกาเบื้องต้นของศิลปินผู้สร้างผลงาน

ผลงานของศิลปิน ฤกษ์ฤทธิ ติระวนิช



ภาพที่ 1 Rirkrit Tiravanija, Cooking and Drawing Event, Installation,
Dimension variable, at Art Basel, 2011, Miami, America
(source: Boonpipattanapong 2018, online)

ผลงานของศิลปิน Marcel Duchamp



ภาพที่ 2 Marcel Duchamp, Rotary Glass Plates (Precision Optics) 1920, Painted glass, iron, electric motor and mixed media, 165.7 x 157.5 x 96.5 cm
(source: Yale University Art Gallery 2018, online)

วิธีดำเนินการสร้างสรรค์

โบว์ลิงในสวน (Bowling in the garden) เป็นงานวิจัยศิลปะสร้างสรรค์ให้คนดูมีส่วนร่วมในงาน “การสร้าง ความหมาย” และ “การตีความ” ศิลปะด้วยตัวเองเป็น Relational art ที่ไม่ได้เน้นความสำคัญของชิ้นงาน เป็นเป้าหมายหลัก แต่เน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้ชม

การเล่นโบว์ลิงในสวน เป็นศิลปะการมีส่วนร่วม (Interactive Art) ที่มีกระบวนการแบบยืดหยุ่นตามแต่ผู้เล่น จะมีข้อตกลงร่วมกัน ผู้วิจัยพยายามจะหลีกเลี่ยงจุดสนใจหรือการวางเป้าหมายการเล่นในการตัดสิน แบบแพ้ชนะ แต่จะเน้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมโบว์ลิงในสวนได้สร้างจินตนาการร่วมกันเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินร่วมกัน

ผู้วิจัยสร้างสรรค์ต้องการที่จะปฏิเสธสิ่งที่เคยเรียนรู้มาในรูปแบบและกติกาแบบเกมกีฬาโบว์ลิงที่ต้องใช้ พื้นที่เฉพาะ รองเท้าที่ใส่ในการเล่น เป็นต้น และมีการนำการเล่นเบตองที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน อาทิ ชาวโรมันได้ใช้การเล่นกีฬาประเภทนี้เป็นเครื่องทดสอบกำลังข้อมือและกำลังกายของผู้ชายมาผสมผสานให้เกิด ความท้าทายในกลุ่มผู้เล่น

ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้เลือกใช้พื้นที่ของ มะกอกอาร์ตสเปซ (Makok Art Space) ในการสร้างสรรค์ผลงาน พื้นที่มีลักษณะแวดล้อมด้วยธรรมชาติ มีอากาศบริสุทธิ์ที่ช่วยเติมเต็มบรรยากาศของการเสริมสร้างมิตรภาพที่เกิดขึ้นระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์

แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

กิจกรรม	เดือนที่											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูล แรงบันดาลใจจากผลงานของศิลปิน	$\longleftrightarrow$											
2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสังเคราะห์เป็นภาพแบบร่าง 2 มิติ		$\longleftrightarrow$										
3. กำหนดรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ผลงานศิลปะการมีส่วนร่วม (Interactive Art) และศิลปะสุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่อง (Relational Aesthetics)			$\longleftrightarrow$									
4. นำเสนอรูปแบบการสร้างสรรคผลงานศิลปะ ผลงานศิลปะการมีส่วนร่วม (Interactive Art) และศิลปะสุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่อง (Relational Aesthetics)			$\longleftrightarrow$									
5. เก็บข้อมูลและบรรยากาศการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้ชม						$\longleftrightarrow$						
6. สรุปเรียบเรียงเนื้อหาข้อมูลเป็นสื่อบันทึก											$\longleftrightarrow$	

วัสดุอุปกรณ์ในงานวิจัยสร้างสรรค์

1. ลูกโบว์ลิ่งมือสอง ขนาดน้ำหนักและสีแตกต่างกัน
2. ปูนขาว
3. ไม้ไผ่
4. เหล็กขนาดต่าง ๆ สกรู ดอกสว่าน
5. แผ่นไม้สักทำตัวหนังสือ
6. กระดาษ ดินสอ กรรียง ชอล์ค
7. วัสดุอื่น ๆ

มะกอกอาร์ตสเปซ (Makok Art Space) ตั้งอยู่ที่บ้านท่าไม้ลุงใต้ ตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่สตูดิโอศิลปะที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ มีต้นไม้พื้นถิ่นเดิมที่เจริญเติบโตอยู่ได้เองตามธรรมชาติ เช่น ต้นสัก ต้นมะกอกป่า ต้นแคป่า ต้นทองกวาว ต้นคูณ ต้นลิ้นฟ้า ต้นไม้กุกไม้กอก ต้นสะเดา ต้นโมกหลวง ฯลฯ มีการปรับพื้นที่และนำไม้ยืนต้น ไม้ผลไม้ดอก และพืชผักสวนครัวหลากหลายชนิดเข้ามาปลูก



ภาพที่ 3 สวนและพื้นที่ลานสนามของมะกอกอาร์ตสเปซ (Makok Art Space)
(© Udom Chimpukdee 21/02/2018)

นอกเหนือจากพันธุ์ไม้ต่าง ๆ แล้วก็ยังมีประติมากรรมประเภทต่าง ๆ ตกแต่งในสวน เช่น งานแกะสลักไม้ งานประกอบไม้ งานแกะสลักหิน งานปูนซีเมนต์ งานหล่อบรอนซ์ งานเชื่อมโลหะ งานศิลปะผสม และงานเซรามิก ที่ติดตั้งในบริเวณสตูดิโอต่าง ๆ และในสวนของ มะกอกอาร์ตสเปซ (Makok Art Space) ที่ให้ผู้ที่เข้ามาร่วมกิจกรรม ได้เพลิดเพลินกับบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในมิติของผลงานศิลปะร่วมสมัย

การสร้างพื้นที่สนามโบว์ลิงในสวน

การสร้างสนามโบว์ลิงในสวนบนพื้นสนามหญ้าที่ตัดเรียบและจะโรยปูนขาวเป็นรูปวงกลมจำนวนสามวง การโรยปูนขาวนั้นเพื่อให้ลูกโบว์ลิงสามารถกลิ้งผ่านหรือหยุดในวงกลมได้โดยไม่สะดุดเส้นและเปลี่ยนทิศทาง โดยมีวัสดุที่ใช้ ได้แก่ ปูนขาว เชือก ขวดพลาสติก และเหล็กเส้น โดยมีขั้นตอนดังนี้ กำหนดจุดที่จะสร้างวงกลม นำขวดพลาสติกมาตัดส่วนของก้นขวดเพื่อใส่ปูนขาว นำเชือกมาผูกที่คอขวดและเหล็กเส้นเชื่อมกันเพื่อสร้างรัศมีของวงกลมขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จากนั้นโรยปูนขาวเพื่อสร้างวงกลมดังภาพที่ 4



ภาพที่ 4 ผู้วิจัยสร้างสรรค์กำหนดจุดเป้าหมายโดยโรยปูนขาว
(© Udom Chimpukdee 14/12/2017)

กิจกรรมการสร้างสรรค์โบว์ลิ่งในสวน (Bowling in the garden)

การกำหนดกติกาการเล่นโบว์ลิ่งในสวน ผู้วิจัยได้วางแผนให้ผู้เข้าชมงานมีส่วนร่วมในผลงาน โดยกำหนดกติการ่วมกันในแต่ละครั้ง โดยไม่สนใจกฎกติกาเดิมของเกมโบว์ลิ่งหรือเกมเปตอง แต่ในสถานการณ์การเล่นจริงผู้เล่นมักเพลิดเพลินกับการสนทนาเรื่องราวต่าง ๆ เช่น การจัดสวน การปลูกต้นไม้ การใช้วัสดุในการสร้างสรรค์พื้นที่การสร้างพื้นที่ทำงานศิลปะ ตลอดจนการทำงานศิลปะในแง่มุมอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดมิตรภาพที่ดีต่อกัน

กลุ่มผู้เล่นบางกลุ่มมีการแบ่งทีมโดยใช้สีของลูกโบว์ลิ่ง โทนอนและโทนเย็น บางกลุ่มก็มีการท้าทายด้วยคะแนนแพ้ชนะเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน มีการหยอกล้อด้วยคำพูดบ้าง ท่าทางบ้างจนเป็นที่ครื้นเครงในหมู่ผู้เล่น



ภาพที่ 5 อาจารย์ เจ้าหน้าที่จากมหาวิทยาลัยยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน และรองศาสตราจารย์ยุพา มหามাত্র
(© Udom Chimpukdee 01/03/2018)

อาจารย์และนักศึกษาจาก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มาเยี่ยมเยือนและร่วมเล่นผลงาน โบว์ลิ่งในสวน (Bowling in the garden) โดยโยนให้ลูกโบว์ลิ่งกลิ้งไปข้างหน้าสู่เป้าหมายที่ถูกกำหนดไว้เป็นรูป วงกลม ลุ้น คัด โยนแก่น และหัวเราะกับผลงานของตนเอง ไม่ใช่เกมการแข่งขันเพื่อที่จะชนะหรือแพ้ เป็นการสนทนาเรื่องอื่น ๆ ถามสารทุกข์สุกดิบ จบเกมก็ช่วยกันเก็บลูกโบว์ลิ่งแล้วเดินชมสวน ดูผลงานประติมากรรม ในสวนเพิ่มความรื่นรมย์ เต็มเต็มกับมิตรภาพที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่มาร่วมในผลงานโบว์ลิ่งในสวน (ภาพที่ 6)



ภาพที่ 6 ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และลูกศิษย์ กำลังเล่นเป้าหมายการโยน
(© Udom Chimpukdee 13/03/2018)

“เล่นอย่างไรครับ” บางครั้งผู้วิจัยถูกตั้งคำถามจากผู้สนใจเข้าร่วมในผลงาน การชี้แจงการเล่นเบื้องต้นก็มีส่วน ทำให้ผู้เล่นรู้สึกผ่อนคลายและไม่กังวลต่อการเล่น เช่น การจับลูก หาดำแหน่งยืนที่พอเหมาะ โยนลูกโบว์ลิ่ง ออกไปที่ละคน เป็นต้น การโยนลูกโบว์ลิ่งแรงเกินไป เบาไป ก็มีผลต่อการกลิ้งออกนอกวงกลม สร้างเสียงหัวเราะ เป็นที่สนุกสนาน

“ฉันไม่เคยเล่นโบว์ลิ่งที่มีอิสระและสนุกแบบนี้ อุปกรณ์มีแค่ลูกโบว์ลิ่งหรือ” อีกหนึ่งคำถามจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม

Bostjan Potokar คณบดีจาก Nova Gorica University ประเทศสโลวีเนีย และนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตร ทัศนศิลป์ คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร่วมเล่นโบว์ลิ่งในสวนกันอย่างสนุกสนาน (ภาพที่ 7)



ภาพที่ 7 Bostjan Potokar และนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรทัศนศิลป์ คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
การเล่นโบว์ลิ่งออกไปด้วยท่าทางเฉพาะตน
(© Udom Chimpukdee 01/03/2018)

Natalie Limwatana เพื่อนบ้านชาวอังกฤษมาพร้อมกับเพื่อนชาวอเมริกัน ร่วมเล่นโบว์ลิ่งในสวนอย่างสนุกสนาน ท่าโยน ไม่มีการกำหนดกติกา แต่ละคนค้นหาท่าทาง แนวทางการเล่น การโยนลูกโบว์ลิ่งเฉพาะตน สร้างเสียงหัวเราะจากท่าทางของเพื่อน ๆ ความสนุกตอนขณะกำลังเล่นสะท้อนอารมณ์สุนทรียะออกมา คือ หัวใจของการสื่อสาร ผ่านท่าทางขณะเล่นโบว์ลิ่งในสวน (ภาพที่ 8)

Natalie Limwatana ได้เล่าความรู้สึกหลังจากที่ได้เล่นโบว์ลิ่งในสวน (Bowling in the garden) ดังข้อความนี้
“We thought it was really fun to play giant version of a game we played in school with very small glass beads called marbles!. So, I felt like a mini person playing with normal size marbles. It was hard to control and unpredictable, I like that because it means we had no way to predict the outcome. And if one person was very good, they still could not consistently win. It is also similar to the French game petanque, so you could use this rules if you want to play in teams. Each team had 9 balls. And one small ball which is the target. You try to get close to the small ball, or move theirs other teams balls away.” (Limwatana 2018, Interview)



ภาพที่ 8 Natalie Limwatana และเพื่อนกับสื่ากาการโยนโบว์ลิ่ง
(© Udom Chimpukdee 01/03/2018)

Burhan Hadzialjevic ศิลปินชาวโครเอเชียและเพื่อนชาวสันกำแพงเชียงใหม่มาร่วมเล่นโบว์ลิ่งในสวน (ภาพที่ 9)



ภาพที่ 9 Burhan Hadzialjevic สื่ากาการโยนโบว์ลิ่งของชาวโครเอเชีย
(© Udom Chimpukdee 01/03/2018)

Jei Park ศิลปินชาวเกาหลีใต้และ Emma Ramírez Conde ชาวสเปน มาร่วมเล่นโบว์ลิ่งในสวน เป็นช่วงฤดูร้อนที่อากาศแห้งแดดจ้า ต้นไม้ต้นหญ้าเหี่ยวเฉาอยู่ ไม่ได้ถูกออกแบบไว้วางลูกโบว์ลิ่งให้ผู้เล่นหยิบจับ เลือกสี น้ำหนักให้พอเหมาะมือ เพราะลูกโบว์ลิ่งแต่ละลูกน้ำหนักแตกต่างกัน ขนาดของรูที่สอดนิ้วเข้าไปจับก็แตกต่างกัน การโยนไปข้างหน้าจึงต้องคำนวณน้ำหนักของลูกโบว์ลิ่งก่อนโยนออกไปจากมือ (ภาพที่ 10)

Emma Ramirez Conde ชาวสเปน เล่าความรู้สึกหลังจากเข้าร่วมเล่นโบว์ลิ่งในสวนดังนี้

“Actually, I have very sweet memories of that afternoon with all of you!. The bowling was part of it! For me, it was like coming back to childhood and playing with my friends at the garden. Actually, I never did before in a garden. The warm sun, the grass, the dogs around, all the happiness in the air.... just great! I love the colours of the bowling. You are such a great couple, very generous to spend the afternoon talking and laughing with us! I will recommend anyone a visit to see all the art around and you too. I would love to come back!” (Conde 2018, Interview)



ภาพที่ 10 Jei Park ศิลปินชาวเกาหลีใต้และ Emma Ramírez Conde
กับบรรยากาศความเป็นกันเองในระหว่างโยนลูกโบว์ลิ่ง
(© Udom Chimpukdee 13/03/2018)

รองศาสตราจารย์ ดร. สุกรี เกษรเกศรา ผู้ช่วยศาสตราจารย์โฆษิต จันทรทิพย์ และนักศึกษาคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มาร่วมเล่นโบว์ลิงในสวน (Bowling in the garden) สร้างความสัมพันธ์และมิตรภาพระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา (ภาพที่ 11)

หลังจากการได้เข้าร่วมเล่นโบว์ลิงในสวน รองศาสตราจารย์ ดร. สุกรี เกษรเกศรา ได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

“ความน่าสนใจในผลงานเป็นผลงานที่นำหลักการของการเล่นโบว์ลิง มาออกแบบในการสร้างสรรค์ โดยดัดแปลงใหม่ ไม่มีข้อจำกัด การนำโบว์ลิงที่ศิลปะหลาย ๆ สีมารวมกัน ให้ผู้เล่นเลือกเล่นตามใจชอบ โยนไปตำแหน่งระดับวงกลม เป็นการท้าทายความแม่นยำกับสมาธิในการเล่น สร้างความรู้สึกทางมิติความคิด ความรู้สึกที่ต้องใช้สมาธิ และอีกมิติเกิดความสุขสนุกสนานในการเล่นและทางความรู้สึกจากสีล้น ลูกโบว์ลิงที่ผู้โยนจับอยู่มาจากจิตวิทยาของสีที่สื่อถึงความรู้สึกได้ดี” (Gasorngsara 2018, Interview)

รองศาสตราจารย์ ดร. สุกรี เกษรเกศรา ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า

1. อาจมีการออกแบบตำแหน่ง ระยะห่างของตำแหน่งที่จะโยนสู่ตำแหน่งที่ลูกโบว์ลิงตกมากกว่านี้ น่าจะสร้างความท้าทายมากขึ้น
2. เพิ่มจำนวนลูกโบว์ลิงให้มากขึ้นและนำมาจัดวางตำแหน่งแต่ละลูก แต่ละสีอยู่ในตำแหน่งที่จัดวางไว้เสมือนชั้นวางทางศิลปะอาจจะเพิ่มความน่าสนใจขึ้น”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์โฆษิต จันทรทิพย์ ได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

“เล่นให้เป็นศิลปะและทำศิลปะให้เล่น ครั้งหนึ่งเมื่อ “การเล่น” ถูกนำมาเป็นกระบวนการหนึ่งของการเปิดประเด็นทางศิลปะ หรือสร้างสรรค์ความคิดใหม่ ๆ ให้บังเกิดขึ้น ศิลปินต้อง “เล่น” กับกระบวนการทางศิลปะ ทำให้สนุก ไม่ต้องขบคิดประเด็นอะไรมากมาย ศิลปะเกิดขึ้นจากความสนุกนึกคิดของศิลปิน หรือเล่น (แบบไม่ใส่ใจในเป้าหมายใด ๆ เอาเพียงแค่ความสนุก) กับกระบวนการทดลอง วิธีการ วัสดุ และองค์ประกอบศิลปะ และศิลปินอาจไม่ต้องสนใจหรือให้ความสำคัญต่อการนำเสนอประเด็นทางสังคม ประเด็นวิพากษ์วิจารณ์ แต่เมื่อวิเคราะห์ดูให้ดีแล้ว ความจริงกลับไม่เป็นเช่นนั้น ศิลปินต่างหากที่ใช้กระบวนการทางศิลปะที่เรียกว่า “เล่น” เพื่อสร้างข้อกำหนด มีการวางแผน สร้างกลไกในการจัดการ โดยมุ่งเป้าประสงค์ให้ผู้ดูได้เกิดการตระหนักคิดในประเด็นที่ศิลปินได้กำหนดเอาไว้ ศิลปินอาจนำกระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูด้วยกันเอง และ/หรือ กับผลงานศิลปะ บางครั้งกลไกการ “เล่น” จึงเป็นเพียงกลไกในการสร้างทิศทางการเข้าถึงประเด็นทางความคิดที่ศิลปินได้กำหนดขึ้นมา เพื่อก่อให้เกิดคำถาม ข้อคิด การวิพากษ์วิจารณ์ ประเด็นที่ว่าการเล่น” ของศิลปินจึงไม่ได้หมายความถึงเฉพาะ การละเล่น (Play) หรือ การเล่น (Playing) หรือแม้แต่คำว่า “เกม (Game)”” (Juntaratip 2018, Interview)

เล่นให้เป็นศิลปะ คำว่า “เล่น” จึงเป็นกระบวนการทางความคิดที่ศิลปินต้องแก่งัดตัวเองให้ “เล่น” กับกระบวนการต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ กระบวนการที่วุ่นวายนี้ มันหมายความว่ารวมถึงกระบวนการทางความคิด

กระบวนการทดลองทางสุนทรียศาสตร์ กระบวนการฝึกฝนทางทักษะและเทคนิควิธีการ กระบวนการทดลองทางวัสดุ “เล่น” ในที่นี้จึงหมายความว่าในทิศทางของการทดลอง (Experiment) เพื่อให้เกิดประสบการณ์ (Experiences) การเล่นของศิลปินจึงเป็นการเล่นที่มีเป้าหมายสำคัญ เป็นการเล่นเพื่อสังสมบ่มเพาะประสบการณ์ เป็นการเล่นที่ไม่ใช่เพื่อความสนุกแต่เพียงอย่างเดียว แต่ความสนุกมีอยู่ในบริบทพื้นฐานของการเล่น เพื่อนำไปสู่การมีอิสระจากกฎเกณฑ์ ระเบียบวิธี กระบวนการเล่นแบบนี้จึงมีความสำคัญไม่น้อยเลยทีเดียว

การทำศิลปะให้เล่น “เล่น” ในที่นี้เป็นเพียงกระบวนการทางสุนทรียศาสตร์หรือกลวิธีที่จะทำให้ผู้ชมเดินเข้าหา จุดมุ่งหมายของประเด็นทางความคิด มันเป็นเจตจำนงที่ชัดเจนของผู้สร้างสรรค์ผลงาน ประเภทของผลงานศิลปะ ที่สร้างกลไกการทำงานในลักษณะนี้ มักถูกเรียกว่าเป็นผลงานในแนวทางของทฤษฎีสุนทรียศาสตร์เชิงปฏิสัมพันธ์ (Relational aesthetics) งานประเภทนี้มักมุ่งเป้าหมายสำคัญไปในเรื่องการเข้าไปมีส่วนร่วม (Participation) หรือเข้าไปสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interactive) กับตัวชิ้นงานศิลปะ (Art Objects) เพื่อเปลี่ยนค่าความหมายของ แนวความคิดหลักของผลงาน (Concept) ที่ศิลปินเป็นผู้วางไว้เพื่อเป็นพื้นฐานหลัก เพื่อจะหาค่าความเป็นไปได้ อันใหม่ ผู้ดูจึงเป็นส่วนสำคัญหลักมากกว่าการพิจารณาเพียงแค่รูปทรงความงามของวัตถุทางศิลปะ

งานศิลปะประเภทนี้จึงมักจะถูกตั้งคำถามอยู่บ่อยครั้งว่า ศิลปินกำลังกำหนดกรอบความคิด โดยให้ผู้ชมผลงาน เดินเข้าไปในกลไกทางความคิดที่กำหนดเอาไว้อย่างแข็งขันหรือศิลปินปล่อยให้กระบวนการทางความคิดของผู้ดูเดินทางไปกับการร่วมสร้างปฏิสัมพันธ์กับผลงานอย่างเป็นอิสระ เพราะผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือ ความงามที่จะเป็น ประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นจากปัจเจกบุคคล และอีกคำถามที่น่าจะถกเถียงกันมากก็คือ หากศิลปินมีความสามารถในการกำหนดและควบคุมความสัมพันธ์หรือการปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมดเสียแล้ว สุนทรียศาสตร์เชิงปฏิสัมพันธ์นั้นจะเกิดขึ้นได้อย่างไร การที่ศิลปินสามารถล่วงรู้ผลลัพธ์แล้วสร้างกระบวนการทางศิลปะเพื่อผลลัพธ์ เหล่านั้น กระบวนการ “เล่น” ในลักษณะนี้ก็อาจจะไม่สามารถสร้างประเด็นขบคิดในทิศทางที่อิสระได้ คำถาม เหล่านี้คงต้องย้อนกลับมาที่ต้นเหตุคือ เจตจำนงของศิลปิน



ภาพที่ 11 ทำทางการโยนลูกโบว์ลิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร. สุกรี เกษรเกศรา และนักศึกษาจากคณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(© Udom Chimpukdee 14/02/2018)

อาจารย์ ดร. ประจักษ์ สุปันตี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และกลุ่มเพื่อนมาร่วมเล่นโบว์ลิงในสวน สร้างความสัมพันธ์และมิตรภาพระหว่างกลุ่มเพื่อน (ภาพที่ 12 - 13)



ภาพที่ 12 อาจารย์ ดร. ประจักษ์ สุปันตี มหาวิทยาลัยขอนแก่นและเพื่อนกับลีลาท่าทางการโยนลูกโบว์ลิง
(© Udom Chimpukdee 15/12/2018)



ภาพที่ 13 ศิลปินจากเชียงราย คุณศุภพงศ์ เหล่าธีรศิริ กับจังหวะปล่อยลูกโบว์ลิงออกจากมือ
(© Udom Chimpukdee 15/12/2018)

วิเคราะห์ผลงานการสร้างสรรค

การวิจัยสร้างสรรค์โบว์ลิงในสวน มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการค้นคว้าเกมกีฬาบางชนิดและศิลปะเชิงปฏิสัมพันธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกของคนในสังคมที่มีต่อสุขภาพกายและจิตใจที่แข็งแรงสมบูรณ์ สร้างงานทางทัศนศิลป์ในสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นธรรมชาติ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วม กติกาการเล่นของกิจกรรม และทดลองใช้พื้นที่ว่างและมุมมองใหม่ในงานศิลปะ

การวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้ได้เลือกใช้พื้นที่ศิลปะ Makok Art Space ที่มีลักษณะเป็นสวน โดยมีลานกว้างของสวนอยู่ตรงกลางและพื้นที่สร้างผลงานศิลปะ (Art Studio) อยู่รายรอบสนาม อีกทั้งยังทำหลังเป็นสตูดิโอที่นำยุงข้าวเก่าทางเหนือมาสรรสร้างใหม่ปรับตกแต่งให้เหมาะกับการสร้างเป็นพื้นที่ทำงานขนาดย่อมและเป็นที่พักในชั้นที่สองของพื้นที่

สภาพโดยรอบมีการปลูกไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ และพืชผักสวนครัวพื้นบ้านนานาชนิด โดยเป็นผักที่ไม่ใช้สารเคมีและปลูกง่าย เช่น ดอกขมิ้นชัน ผักไชยา (คะน้าแมกซิกกัน) ผักหวานบ้าน วอเตอร์เครส จิงจูฉ่ำ ต้นตะไคร้ ต้นมะกรูด ต้นใบเตยหอม พริกชี้หนู พริกไทย ต้นมะกอกขาว และต้นมะกอกป่า ซึ่งเป็นผักกินใบได้หรือไม้ไผ่กิมซุงใช้กินหน่ออ่อน ต้นกล้วยสารพัดประโยชน์เชิญชวนให้แขกที่มาเยี่ยมเยือนในพื้นที่นันทนาการได้ชิมและลิ้มลองตามฤดูกาล นอกเหนือจากเป็นการปลูกไว้รับประทานแล้ว ส่วนที่มีการเพาะขยายพันธุ์ไว้สำหรับแจกจ่ายผู้มาเยือนคนละต้นสองต้น แล้วแต่ความสนใจของผู้มาเยือน กิจกรรมสนทนาระหว่างทานของว่าง จิบชา กาแฟ หรือทานมื้อเที่ยงกันหลังหรือก่อนการเล่นโบว์ลิงในสวน ล้วนแต่เป็นกิจกรรมสันทนาการไปตามสภาพการณ์ของแขกผู้มาเยือนการสนทนามิตรภาพระหว่างกันคือเนื้อหาผูกพัน จินตนาการในพื้นที่สวนเขียวขจีดอกไม้แบ่งบานตามฤดูกาลรอคอยแขกผู้มาเยือน

บทวิเคราะห์ผลงานศิลปะการใช้พื้นที่ในสวน

มะกอกอาร์ตสเปซ (Makok Art Space) ตั้งอยู่ที่บ้านท่าไม้ลุงใต้ ตำบลน้ำแพร่ อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 19 กิโลเมตร เป็นพื้นที่เงียบสงบและใกล้ชิดกับธรรมชาติโดยรอบ ซึ่งสมบูรณ์แบบแก่การพักผ่อนหรือมีกิจกรรมสร้างสรรค์งานศิลปะ

ผลงานโบว์ลิงในสวนได้ให้ความสำคัญกับบรรยากาศในสวนที่มีผลงานประติมากรรมประดับตกแต่งอยู่ ซึ่งเป็นผลงานในอดีตของผู้วิจัยที่ถูกนำมาติดตั้งถาวรในบริเวณสวนทั้งในอาคารและนอกอาคารมีบรรยากาศของสวนศิลปะเป็นตัวดึงดูดใจผู้คนให้เข้ามาชื่นชมผลงาน ส่วนที่เป็นสนามหญ้า มีความกว้างโดยประมาณ 60 เมตร ยาวประมาณ 90 เมตร อยู่ในศูนย์กลางของพื้นที่มีต้นไม้สูงใหญ่ไล่ไปถึงต้นไม้พุ่มทรงเตี้ยประดับและพืชผักอยู่รอบสวน

การใช้พื้นที่ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมโบว์ลิ่งในสวน มีด้วยกันสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่มีการนัดหมายกันล่วงหน้าและกลุ่มที่ไม่ได้นัดหมาย เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ผ่านมาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยสนใจพื้นที่และบรรยากาศของ Makok Art Space พื้นที่และบรรยากาศของ Makok Art Space ที่แวดล้อมไปด้วยธรรมชาติและผลงานประติมากรรมเป็นปัจจัยหนึ่งของการสร้างมิตรภาพ กิจกรรมทางศิลปะในพื้นที่ของสนามหญ้าโดยมีฤดูกาลเป็นปัจจัยเสริมสร้างความแตกต่าง เช่น ช่วงฤดูร้อนอากาศจะแห้งแล้งแต่มีไม้ดอกออกสีต่างๆเต็มบรรยากาศ ส่วนฤดูฝนที่ต้นไม้เขียวชอุ่มสมบูรณ์มากเพราะมีน้ำมาก ส่วนฤดูหนาวอากาศเย็นเป็นช่วงที่เหมาะสมมากที่สุดที่ผู้ร่วมกิจกรรมจะชอบบรรยากาศของ Makok Art Space

โบว์ลิ่ง (Bowling) เป็นกีฬากลางแจ้งที่มีประวัติศาสตร์จากชาติตะวันตก ที่เริ่มจากพิธีกรรมทางศาสนาและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ ส่วนกีฬาเปตองเป็นกีฬาประเภทที่ใช้เป็นเครื่องทดสอบกำลังข้อมือและกำลังกายของผู้ชายในสมัยโรมัน ผู้วิจัยสร้างสรรค์เลือกลูกโบว์ลิ่งที่มีสีสันหลากหลาย สะดุดตา ประกอบกับน้ำหนักที่แตกต่างกัน ผู้เล่นจะไม่ทราบล่วงหน้าของน้ำหนักแต่ละลูก ในขณะที่เดียวกันได้นำหลักพื้นฐานการเล่นเปตองเบื้องต้นมาโดยไม่สนใจกฎกติกาเดิมของเกมโบว์ลิ่งหรือเกมเปตอง



ภาพที่ 14 สีสันสดใสของลูกโบว์ลิ่ง ขนาดเท่ากันแต่น้ำหนักต่างกันถูกโยนมายังเป้าหมายวงกลมสีขาว
(© Udom Chimpukdee 15/12/2018)

บทวิเคราะห์การใช้วัสดุ

ลูกโบว์ลิ่งทำมาจากพลาสติกผสมสีและผงหินทำให้มีน้ำหนัก ดังภาพที่ 15 ลูกโบว์ลิ่งที่มีสีสนหลากสี เมื่อนำมาโยนรวมกันก่อให้เกิดความงามของสีวัสดุ ลูกโบว์ลิ่งที่มีขนาดใหญ่เมื่อวางรวมกันจะก่อให้เกิดพลังของการมองเห็น น้ำหนักของลูกโบว์ลิ่งเป็นปัจจัยหลักของการใช้แรงในการโยนไปสู่เป้าหมายวงกลม

คนส่วนใหญ่ในสังคมยังไม่เคยสัมผัสเกมโบว์ลิ่งที่อยู่ในอาคารซึ่งเข้าถึงยากและมีค่าใช้จ่ายที่สูง การนำโบว์ลิ่งกลับมาสู่ความเป็นธรรมดาสัมผัสอยู่กลางแจ้งอยู่ในสวนจึงเป็นแนวทางผสมผสานกิจกรรมทางศิลปะแนวใหม่ให้ผู้มามีส่วนร่วมได้สนุกสนาน



ภาพที่ 15 ลักษณะภายในของลูกโบว์ลิ่งหลังการผ่า ทำจากพลาสติกผสมสีและผงหิน
(source: Petmaya 2018, online)

สังคมในเมืองใหญ่มีปัญหาการจราจรติดขัด คนอยู่กันอย่างแออัด ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ผู้คนถูกดึงเวลาที่จะพูดคุยสื่อสารกันไป ใช้เวลาส่วนใหญกับสื่อออนไลน์ต่าง ๆ กิจกรรมการสื่อสารของคนในสังคมอยู่ในโลกเสมือน การรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ก็มีข้อจำกัด การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นผลกระทบต่อเนื่องมาจากระบบทุนนิยมหรือโลกาภิวัตน์

ผู้วิจัยสร้างสรรค์จึงมีเจตจำนงในการสร้างกิจกรรมทางศิลปะการมีส่วนร่วมและเป็น Relation Art โดยผู้ดูหรือผู้ร่วมกิจกรรมมีความเป็นอิสระในการกระทำหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ บนพื้นฐานการวางกติกาเบื้องต้นของผู้วิจัยสร้างสรรค์

รูปแบบงานโบว์ลิงในสวน เป็นการสร้างผลงานศิลปะการมีส่วนร่วมที่ดึงดูดคนมาเจอกัน จัดกิจกรรมร่วมกัน ใช้เวลาร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจ



ภาพที่ 16 ถ่ายภาพหมู่ร่วมกันหลังจบเกม สร้างมิตรภาพระหว่างผู้เล่น
(© Udom Chimpukdee 01/03/2018)

บทวิเคราะห์ผลงานศิลปะสุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่อง (Relational Aesthetics) และศิลปะเชิงปฏิสัมพันธ์ (Relational Art)

บริบทสังคมไทยพื้นฐาน เริ่มต้นเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ทุกคนอาศัยอยู่รวมกันเป็นชุมชน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปันกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่นพื้นบ้านที่เอื้อต่อการสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จนมีการพัฒนาเศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า หน่วยของครอบครัวที่เริ่มเล็กลงเรื่อย ๆ เทคโนโลยีมีการพัฒนารวดเร็วแบบก้าวกระโดด คนในสังคมเรียนรู้ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมของชุมชนเสมือน

ชุมชนเสมือนเป็นสังคัมรูปแบบหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน โดยการใช้เครื่องมือการสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่ายสังคมที่ไม่มีข้อจำกัดทางภูมิประเทศ เขตแดน หรือระยะทาง ซึ่งเป็นผลมาจากเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้คนในสังคมลดการสื่อสารสัมพันธ์ตัวต่อตัวน้อยลง ส่งผลต่อสุขภาพกายสุขภาพจิตของแต่ละบุคคลในสังคมปัจจุบัน

โบว์ลิงในสวนเป็นศิลปะสุนทรียศาสตร์เชิงปฏิสัมพันธ์ โดยผู้วิจัยสร้างสรรค์มีเจตจำนงให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมโบว์ลิงในสวนได้สัมผัสกับความงดงามของมิตรภาพ ความสนุกสนาน บทสนทนาที่เต็มไปด้วยมิตรภาพ ณ เวลาหนึ่ง ระหว่างผู้ร่วมกิจกรรมด้วยกัน สิ่งเหล่านี้อาจจะจับต้องหรือมองด้วยตาไม่ได้ แต่การใช้จิตใจเพื่อสัมผัสสิ่งเหล่านี้ได้ และผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้เก็บบันทึกภาพที่สื่อถึงความงดงามของความรู้สึกของผู้เข้าร่วม

กิจกรรมโบว์ลิ่งในสวน (Bowling in the garden) ที่ทั้งร่องรอยของความรู้สึกบนใบหน้าและอากัปกิริยา โดยคนที่มาร่วมกิจกรรมจะต้อง “สร้างความหมาย” และ “ตีความ” ศิลปะด้วยตัวของเขาเอง



ภาพที่ 17 อารมณ์หัวเราะสนุกสนานหลังจากโยนลูกโบว์ลิ่งได้ตั้งใจหวัง
(© Udom Chimpukdee 14/02/2018)



ภาพที่ 18 ช่วยกันเก็บลูกโบว์ลิ่ง จิตสำนึกของผู้เข้าร่วมหลังจบเกมการเล่น
(© Udom Chimpukdee 15/12/2018)

การนำเสนอผลงานสู่สาธารณชนในงานเทศกาลดนตรี ศิลปะและแคมป์ปิ้ง Jai Thep Festival 2019 ณ Lanna Rock Garden อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเทศกาลรื่นเริงของคนรักดนตรีและศิลปะโดยเปิดพื้นที่แสดงผลงานให้กับศิลปินที่มีผลงานเป็นเอกลักษณ์ทั้งศิลปินไทยและนานาชาติ (ภาพที่ 19 - 20)



ภาพที่ 19 บรรยากาศงานเทศกาลดนตรี ศิลปะ และแคมป์ปิ้ง Jai Thep Festival 2019
(© Udom Chimpukdee 2/2/2019)



ภาพที่ 20 ผู้ร่วมกิจกรรม โบว์ลิ่งในสวนในงานเทศกาลดนตรี ศิลปะ และแคมป์ปิ้ง Jai Thep Festival 2019
(© Udom Chimpukdee 2/2/2019)

สรุป

การวิจัยสร้างสรรค์โบว์ลิงในสวน (Bowling in the garden) มีวัตถุประสงค์ในการค้นคว้าผลงานศิลปะเชิงปฏิสัมพันธ์ (Relational Art) หรือสุนทรียศาสตร์เกี่ยวเนื่อง (Relational Aesthetics) กระบวนการการมีส่วนร่วม กติกาการเล่นของกิจกรรมที่เกิดจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากเกมกีฬาบางชนิด ได้แก่ กีฬาโบว์ลิงและเปตอง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกของคนในสังคมที่มีต่อสุขภาพกายและจิตใจที่แข็งแรงสมบูรณ์ ในสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นธรรมชาติและทดลองใช้พื้นที่ว่างและมุมมองใหม่ในงานศิลปะร่วมสมัย

การทดลองหาองค์ความรู้ในทางศิลปะโดยมีสภาพแวดล้อม (Environment) สังคม (Social) จิตใจ (Mind) สุขภาพ (Healthy) ที่มีความผูกพันเรียงร้อยกระบวนการผู้คนในสังคมเข้าด้วยกัน

โดยเริ่มจากระบบนิเวศสภาพแวดล้อมของธรรมชาติที่เป็นที่อยู่อาศัย สถานที่งานที่มีบรรยากาศผ่อนคลาย ไม่มีมลภาวะที่เกิดจากเสียงกลิ่นท่อไอเสียและขยะ มีอากาศสะอาดบริสุทธิ์ ห่างไกลจากตัวเมืองใหญ่ สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากเช่นเดียวกับผักต้นไม้ ใบหญ้า ที่ถูกรังสรรค์ด้วยการปลูก ตกแต่งดูแลเอาใจใส่จนเจริญงอกงามในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 7 ปี มีร่มเงา ออกยอด ออกดอก และออกผล เป็นผลผลิตที่เข้ามาปรุงอาหารรับประทานอยู่เสมอ

สังคม (Social) ที่อยู่อาศัยหรือกลุ่มเพื่อนที่มาเยี่ยมหรือมาชมผลงานช่วงมีกิจกรรมและไม่มีกิจกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศเกิดมิตรภาพต่อกันผ่านกิจกรรมงานศิลปะที่จัดขึ้น การสนทนา ดื่มชา กาแฟ หรือทานอาหารว่างหรือมื้อเย็น เพื่อต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองหรือผู้สัญจรผ่านไปมาแบบนักท่องเที่ยวก็มีการต้อนรับตามความเหมาะสมและเวลาที่มียู่ของแขกและเจ้าของบ้าน

จิตใจ (Mind) เป็นส่วนนามธรรมที่จับต้องได้และไม่ได้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการฝึกฝนการได้เป็นผู้ให้ในการต้อนรับผู้มาเยือนโดยเฉพาะคนที่เราไม่เคยรู้จักมาก่อน เช่น นักท่องเที่ยว ถือเป็นประสบการณ์น่าจดจำ ส่วนเพื่อนสนิทมิตรสหายที่ไปมาหาสู่กันอยู่แล้ว ถือเป็นความผูกพันที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การเรียนรู้จุดต่างของวัฒนธรรมเรียนรู้จุดร่วมแห่งความเป็นมนุษยชาติ การเสมอภาคให้เกิดขึ้นในจิตใจภายใน

สุขภาพ (Healthy) ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียนถือเป็นความสุขที่มีผลต่อจิตใจที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน ผลงานศิลปะชุดนี้เป็นการหาวิถีทางเลือกให้คนขยับร่างกายด้วยการเดิน ก้ม ทอยลูกโบว์ลิงซึ่งช่วยยืดเส้นยืดสายน้ำหนักของลูกโบว์ลิงมีผลต่อกกล้ามเนื้อช่วยให้แข็งแรงขึ้น โดยต้องจับทั้งมือซ้ายและขวาเพื่อความสมดุลแห่งสรีรศาสตร์ การละเล่นงานศิลปะชุดนี้ก็เป็นการขยับร่างกายมีพร้อมบทสนทนายาวนานท่ามกลางธรรมชาติที่สดชื่นแสงแดดอบอุ่นของสถานที่ Makok Art Space

ความหมายของวัสดุโบว์ลิ่ง (Bowling) ถูกสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอย พื้นที่ในสวนของ Makok Art Space ถูกเปลี่ยนเป็นลานกิจกรรมเพื่อทดลองในการสร้างผลงานศิลปะเกี่ยวเนื่องหรือสุนทรียศาสตร์เชิงปฏิสัมพันธ์ (Relational Art หรือ Relational Aesthetics)

ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้นำมารวมเข้ากับกระบวนการสร้างชิ้นใหม่ในการเล่นที่ไม่กำหนดกฎเกณฑ์ดังเช่นกีฬา แต่กฎเกณฑ์ถูกกำหนดร่วมกันระหว่างผู้วิจัยสร้างสรรค์และผู้เข้าชมผลงานในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดประสบการณ์ (Experiences) ความสนุกสนาน (Joyfulness) และมิตรภาพ (Cordiality) ซึ่งเป็นความงดงามของความรู้สึกของผู้เข้าร่วมกิจกรรมโบว์ลิ่งในสวน (Bowling in the garden) ที่ทิ้งร่องรอยของความรู้สึกบนใบหน้าและอากัปกิริยา โดยคนที่มาร่วมกิจกรรมจะต้อง “สร้างความหมาย” และ “ตีความ” ศิลปะด้วยตัวของเขาเอง

ปัญหาและอุปสรรคในการวิจัยสร้างสรรค์โบว์ลิ่งในสวน

ผลงานจากการวิจัยสร้างสรรค์โบว์ลิ่งในสวน มีการใช้พื้นที่สนามหญ้ากลางแจ้ง ที่มีฤดูกาลแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะฤดูแล้งมีอากาศร้อนในช่วงตอนเที่ยงและบ่ายเป็นอุปสรรคในการเล่นลูกโบว์ลิ่ง สนามหญ้า และสวนค่อนข้างจะขาดแคลนน้ำทำให้ดูแห้งแล้งเหี่ยวเฉาและสนามหญ้ามียุ่่น ประกอบกับการเผาป่าเผาหญ้าในบริเวณใกล้เคียง ผลจากไฟป่าทำให้มีมลภาวะทางอากาศ ส่วนฤดูฝนต้นหญ้าก็มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจนเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสนามด้วยเช่นกัน ทำให้ปูนขาวที่โรยเป็นวงกลมเป้าหมายละลายไปกับพื้นสนาม

การมีส่วนร่วมของชาวบ้านท้องถิ่นในงานโบว์ลิ่งในสวนยังเข้ามามีส่วนร่วมน้อย เพราะอาจจะไม่เข้าใจ สื่อภาษาอังกฤษ หรือมีความกังวล กลัวในความรู้ของตนเองจึงไม่กล้าเข้ามาเล่นเกมโบว์ลิ่งในสวน

ปัญหาของน้ำหนักลูกโบว์ลิ่งที่แตกต่างกันและรูปร่างที่มีขนาดไม่เหมาะสมมือ เช่น เล็กจนเกินไปในบางลูก ต้องคอยทดสอบเลือกก่อนเล่นทุกครั้งตามขนาดของมือของผู้เข้าร่วมเล่นเกมโบว์ลิ่งในสวน

หมายเหตุ สามารถชมวิดีโอโบว์ลิ่งในสวนเพิ่มเติมได้ที่

<https://goo.gl/xyqOrt>

<https://goo.gl/1Wmq2H>

References

- Boonpipattanapong, P. “Sinlapa Thī Khun Dāk Dai: Prawattisāt Khōng ‘Āhān Nai Thāna Ngān Sinlapa. [Eatable Artwork: History of Food as Art].” The matter. Accessed August 22, 2018. <https://thematter.co/thinkers/art-you-can-eat/37406>.
- Conde, R. E. Interview by Chimpukdee, U., Makok Art Space, March 13, 2018.
- Gasorngatsara, S. Interview by Chimpukdee, U., Makok Art Space, February 14, 2018.
- Juntaratip, K. Interview by Chimpukdee, U., Makok Art Space, February 14, 2018.
- Limwatana, N. Interview by Chimpukdee, U., Makok Art Space, March 1, 2018.
- Mullikamas, P. “Sinlapa Læ Suntharīyasāt Kīaonūrang Khōng Khon Rūamsamai. [Arts and Relational Aesthetics of Contemporary people].” TCDC. Accessed March 8, 2018. <https://bit.ly/2PlmG5X>.
- Petmaya. “ Phā Phisūt Mī ‘Arai Yū KhāNg Nai Lūk Bōling?. [Open it up, what is inside a bowling?].” Petmaya. Accessed March 8, 2018. <https://bit.ly/2ST4OPy>.
- Rodbun, S. *Sinlapa Kap Pati Samphan Khōng Phū Dū*. [Art and Interaction of the viewer]. The 57th National Exhibition of Art (exhibition catalog 2017), Silpakorn University. Accessed March 8, 2018. <https://bit.ly/2CdNHKI>.
- Yale University Art Gallery. “Modern And Contemporary Art.” Yale University Art Gallery. Accessed August 22, 2018. <https://artgallery.yale.edu/collections/objects/43792>.